

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio Decalogi Duabus distincta partibus

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

De venditione pecuniæ credita, num. 1. paragraph. 6.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

nos asserimus, æquitatem nolle, ut dum Titius possit, nolit populo refarcire damnum ipsi illatum: damnum, inquam, quamvis ex sola occasione venditionis ipsius Titij, sed tamen, quod moraliter censetur ab ipso factum, non quoad peccatum, sed propter æquitatem, quoad restitutionem faciendam illi populo, qui damnum denique passus est.

14. Attuli ergo sequentem paritatem ad meam sententiam olim confirmandam: si Ioannes occidat, vel vulneret p Antonium, & imputetur delictum Cæsari, qui Cæsar cogatur à Iudice expensas Medicorum solvere Antonio, certè Ioannes debet restituere Cæsari, non autem Antonio, quia is est plenè satisfactus: ita ergo in casu nostro, &c. Respondet P. Bardi, hic adesse unum idemque homicidium, seu vulnerationem; quare non esse mirum, si restitutio Cæsari debeatur: at in casu nostro est duplex venditio &c. Hæc ille. Verum, quia probatum jam modo est, moraliter censeri unam venditionem in ordine ad restitutionem ex æquitate faciendam; utpote quæ utraque venditio habeat connexionem in uno eodemque materiali frumento, responsio hæc paritatem infringere, quoad praxim, nequaquam valet.

p Id pono, quia casus frequentior esse possit in vulnerando, quam in occidendo; atque adeo non erit inutilis, ut innuit P. Bardi ib. num 21.

15. Illud denique contrariæ sententiæ omnino dandum. Nam si Titius fortè excessum illum reddidit pistori, non est cogendus, iterum reddere populo: eadem enim æquitas postulat, ut

quandoquidem ipse purgavit suum delictum; reddendo excessum, nec aliquid alienum inveniatur habere, ut non debeat amplius molestiam pati. Tunc ergo reddat ipsi populo pistori, neque tunc solum, verum etiam in casu, quo Titius nolit quidpiam ulli reddere: non enim propterea pistori liberatur ab obligatione restitutionis contractæ ex suo delicto contra populum commissio.

§. VI.

De venditione pecunia credita,

Quando rem nunc vendens, nunc illam ementi consignans, accepturus ab eodem postea pretium, vendis credito; quando verò contra, nunc accipis pretium, consignaturus postea rem, anticipato rem vendis, & de utroque contrahendi modo esse debet separata discussio, de prioribus hæc, de posterioribus postea.

An plurius credito, quàm numerato rem vendere fas sit?

2. Supra legitimum, vel supra summum pretium fas non est, ex eo solum prætextu, quod credito res vendatur. Ratio est manifesta, quia in hac dilatione solutionis contineretur implicitum mutuum; perinde enim fieret, ac si mutuarentur, v. g. centum, ut ad certum tempus redderentur centum & decem, quæ est aperta usura, ut suo dicitur loco. Excludo etiam prætextum officij mercatoris, & prætextum privationis numeratæ pecuniæ: illud, quia esse mercatorem, nõ dat jus ad aliquod supra

supra iustum pretium, sed solum intra modo supra *b* explicato: hæc, quia, an ea privatio aliquo sit digna pretio, erit inferius *c* disputandum.

a Mol. t. 2. d. 355. Less. l. 2. c. 21. du. 6. & passim. *b* sup. §. 4. n. 13. *c* inf. c. 2. §. 5. & 6.

3. Dixi autem (ex eo solum prætextu) quia sunt duo capita unde fas sit, aliquid excedens accipere.

Primum caput est, ratione periculi, quando *d* scilicet mercator probabiliter timet (non ex sua pusillanimitate) emptorem non soluturum, vel cum expensis, seu cum difficultate soluturum. Quanti ergo hoc periculum iudicio prudentis valet, tantum ei. ultra commune pretium, accipere licebit. Ratio est, quia hæc subire pericula, pretio æstimabile est; sane fidejussor licet potest aliquid accipere, ratione periculi & oneris, quod suscipit, solvendi in defectum principalis. Cur ergo non & in casu nostro? &c. Vide tamen Molinam *e* ac Lessium *f*, qui rectè monent, venditorem sub onere restitutionis debere emptori manifestare, se propter dictum periculum plus exigere, quia fortasse nollit sic emere.

d Val. t. 3. d. 5. q. 20. p. 2. conf. 4. *e* Mol. d. 356. *f* Less. l. c. n. 55.

4. Secundum caput est, ratione *g* lucri cessantis & damni emergentis. Ratio est, quia tunc non vendis dilationem temporis, sed quod tua interest: Confirmatur, quia in mutuo aliquid plus supra sortem accipi potest, ratione lucri vel damni, cum conditionibus *h* suo loco explicandis: idem ergo in hac venditione, quæ ut modo dixi, est implicitum mutuum.

g l. Akbatem & Navar. num. 13. de usuris, & communiter Doctores. *h* infra cap. 8. §. 3.

5. Notant autem doctores *i*, in casu nostro quatuor requiri conditiones. Prima est, ut vere tu esses numerata pecunia venditurus: secunda, ut verè tu esses illam, & non aliam pecuniam negotiaturus: tertia, ut minuatur totum illud, quod ratione periculorum & expensarum, arbitrio boni viri, in ea negotiatione fuisset expensurus: quarta, ut omnino significetur id emptori, nisi aliunde sciat; secus, erit tibi onus restituendi, cum nollit fortè is rem emere cum hoc onere.

i Mol. d. 355. Less. l. c. & passim.

6. Ex defectu primæ conditionis, mercatores passim delinquere notat Lopez *l*, quia passim vendunt carius credito, etiam ubi pauci sunt, qui emissent numerato: quod injustè fit; cum enim tunc mercator non vendidisset numerato, non habuisset eam pecuniam, cum qua negociando potuisset aliquid lucrari, atque adeo nihil lucri tunc illi cessat.

l Lopez l. c. de contr. c. 16. conf. 5.

7. Ad secundum hoc caput spectat, quando mercator erat rem suam aliò translaturus, ubi pluris vendidisset: hoc enim est lucrum cessans: admoneatur tamè emptor, expensæq; ac pericula, deducatur, ut superius in simili diximus.

8. Ad idem spectat etiam, quando venditor statuerat rem vendere tempore, quo pluris ea fuisset valitura *m*. Erit enim & tunc lucrum cessans. Illas tamen conditiones recole, ut pretium verè & certo majus futurum fuisset, (nam si dubium, mox dicam num. 11. & 12.)

& 12.) ut verè servaturus, & venditurus esses; ut expensæ, & pericula deducantur, ut emptor admoneatur.

m. Mol. d. 355. & patet ex c. in civitate, & c. naviganti. de usuris.
Frumentum venditum, & consignatum hieme ad pretium mensis Maij.

9. Ex dictis, præsertim ex hoc secundò capite damni emergentis, lucrique cessantis, solves illud commune Siculis in frumentorum negotiatione, alijs in aliarum mercium genere: mercator enim vendit, consignatque colonò centum v. g. mensuras frumenti, nunc mense Ianuarij, & id pretio, quod curret mense Maij, quo tempore solet, propter distantiam à præcedente messe, major esse frumenti penuria, adeoque majus & pretium; justè id fieri putandum est? Solves, inquam, afferendo, omnino fieri injustè, si absolute loquamur, quia rei pretium justum est illud, quod currit, quando rem venditam consignas; tunc enim transfertur dominium. Qua ergo ratione eligis alium mensè, & hunc Maij, quo pretium carius esse consuevit?

10. At verò, dic, justè fieri posse, quando eas mensuras verè mercator servaturus esset, ac verè illo pretio venditurus, & nihilominus in gratiam coloni, vel cujuscumque id totum scientis, vendat: immò tunc, quia frumentum (ut solet) crevisset in horreo mercatoris, hoc incrementum (deductis expensis) à colono sibi solvi, petere mercator justè poterit; ratio est, quia tunc cessat mercatori lucrum &c. Pretium autem, sive tradatur mense Ianuarij, sive mense Maij, sive ex toto, sive ex parte, nihil hic interest, quia

tota vis hujus lucri fundatur in valore rei, quæ vendenda & conservanda pro illo tempore fuisset. Scio, Cajetanum docere, si solutio fiat mense Maij, licet mercator frumentum pro illo tempore non esset servaturus, & pecuniam, (quamvis eam mense Ianuario habuisset) non esset negotiaturus: scio, inquam, docere, aliquid plus tunc à mercatore posse sumi, quia complementum venditionis (ait Cajetanus) fit mense Maij. Sed non est ullo modo audiendus, quia venditio, quoad substantiam, facta fuit mense Ianuarij, & illud complementum non est aliud, nisi solutio pretij dilata, quæ est implicitum mutuum; undè si propter hanc solam dilationem aliquid plus acciperetur, ex mero mutuo acciperetur, atque adeo per usuram. lege Molinam & Lessium o.

n. Molin. d. 355. o. Lessl. c. du. 4. & 6.

11. Inquires, mense Maij varium in varijs diebus esse pretium solet; licebitne ergo huic mercatori, ratione dicti lucri cessantis, vendere mense Ianuarij, supremo pretio vulgari, currendo mense Maij? respondeo, nequaquam licere. Licebit enim vendere pretio, quod majore parte mensis vigebit: ratio est, quia mercator probabiliter eo pretio erat venditurus, quod communiter, eo mense, erat futurum. Hoc igitur pretium illi cessabit, atque adeo hoc solum exigere poterit. Adverte, si futurum esset pretium legitimum, hoc solum exigere posse, non vulgare, quia in eo casu hoc solum illi cessaret.

Quid, si tanta fuit eo anno mense Maij varietas pretij, ut non fuerit pretium ullum, quod dici posset cucurrisse

riffe per maiorem partem mensis? respondeo, sumatur tunc pretium medium; ratio est, quia supremum non est fas recipere, cum non sit certus mercator, fore se illo pretio venditurum, nec congruit recipere solum infimum, quia potuisset fortasse vendere majori pretio; sumat igitur medium, quo & suam & ementis rationem commodè satis habebit. Non inficior, posse mense Ianuarij communi consensu determinari pretium, quod curret tali die Maij, immo & tali hora, & quidem iuste, si verè tali die, & hora certo venditurus mercator esset. Sed quando id?

Pactum illud non improbo. Posito enim, quod mercator verè frumentum venditurus sit mense Maij, cum nesciat, quantum augendum tunc sit pretium, poterit convenire venditor cum emente, de aliquo certo pretio, quod prudenti iudicio tunc fortè currendo nunc determinetur; nam sic illud semper (sive deinde mense Maij crescat, sive decrescat pretium) accipere mercator poterit. Certè si sine fraude id fiat, cum sit par vendentis ementisq; periculum, non video, unde condemnare id ullus possit.

Frumentum venditum à pagare & consignare.

12. Hoc contractu utantur sæpè Siculi, quem quia sufficienter explicat, probatque Diana pp, hic eius locum demonstrasse iufficiat.

pp Diana p. 1. tr. 7. ref. 65.

An venditor non soluto pretio ab emptore, possit percipere fructus rei à se credito vendita, quamvis ementi tradita.

13. Cajus vendit Titio fundum, vel domum aureis mille, quos Titius promittit solvere hinc ad sex, v. g. annos (interdum non designantur anni, sed donec emptor solvet pretium) interim vero tradit possessionem fundi ipsi Titio, ea lege, ut idem Titius reddat Cajo venditori annuam pensionem, v. g. quinquaginta aureorum, nempe juxta fructus, quos Cajus percipere à fundo potuisset; qui quinquaginta aurei non computantur in sortem: nam semper remanent illi mille aurei, tempore designato solvendi: idne iuste fit?

14. Si eiusmodi contractus per modum absolutæ venditionis non celebretur, sed per modum locationis, licitus sine dubio est. Modus autem locationis hic esset: *Vendo tibi fundum mille aureis à te olim solvendis, illudque possidendum trado, nunc quidem, pro locato (unde mihi peribit, quia ego sum dominus rei tibi locata) ac propterea pensionem, juxta fructus, quos deductis expensis percepissem, solvas: cum autem solveris totum fundi pretium, habeas pro vendito (unde postea tibi emptori peribit fundus, si peribit: quia postea illius eris tu dominus.)* Hic, inquam, contractus licitus est, quia est ipsamet prædij locatio; pactum enim illud, ut omnino simul mille aurei solvantur, iniquum esse non videtur: nam sicut venditor dare promittit simul totum prædium, ita & emptor

Ecc 3

totum

totum pretium; quod si pactum fuerit de solvendo pretio prædij per partes, quod justum etiam erit, propter similem rationem, tunc sanè si deinde solvatur aliqua pars pretij fundi, debet quantum est ex hoc capite, & pars pensionis cessare, quia tunc pro vendita habetur pars prædij: quò casu fundus pro indiviso erit utriusque, sicuti contingit in contractu societatis, vel in hæreditate relicta pluribus.

15. At vero si ejusmodi contractus fiat per modum: *Vendo tibi omnino fundum, dilata solutione, interim vero solvas pensionem &c.* illicitè fieri & injustè, docent p aliqui: tunc enim fundus fit absolutè emptoris, unde ei periret, si periret: ergo ad illum pertinent & fructus: quare convinceretur tunc pensio exigi propter dilationè solutionis pretij, quæ est mera usura. Aliqui sentiunt, justè fieri. Ratio est (inquit Molina q) quia cum venditor fundum liberè tibi tradat, cum tradere non obligetur, nisi quando tu solveris pretium, justum est, ut emptor hoc beneficium, quod valde est æstimabile, pretio recompenset, dando venditori fructus, quos ipse percepisset. Ratio est (inquit Delugo r, cui præcedens non arridet) quia venditor, utpote cui nondum solvitur rei suæ pretium, potest nolle, dare emptori totum absolutumque rei dominium, atque adeo potest nolle dare jus percipiendi fructus, seu dominium utile, quin det rei proprietatem: si ergo fructus sibi reservat, eos, pro ut multi vel pauci producentur, tamquam suos jure suo accipiet, non vero tamquam rem emptoris, nec in compensationem beneficij facti, vel præ-

tij nondum soluti. Hos deinde fructus possit dominus eidem emptori locare, pro tanta pensione annua, quam solvet deinceps emptor, & quia aliquo anno uberiorès solent esse fructus, aliquo steriliores, possit judicio prudentis determinari medium quoddam pretium annuatim certo solvendum, quod pactum justum erit, quia est par periculum pro venditore & pro emptore; annus enim sterilis favebit venditori, annus ferax emptori, &c. Confirmo, nam sicut per censum bullarem in Sicilia emimus fructus prædij alicujus, unde super illud pretium deinceps mihi pensio solvitur, sic nunc fructus mihi reservo, non tibi vendo &c. Probabilis est ergo hæc secunda sententia, sive ex ratione adducta à Molina, sive ex ea, quam Delugo produxit.

p Multi apud Io: Baptistam Antonacium Eugubinum, in *Cathechesi Neap. l. 5. à c. 21. ubi de hoc casu fuse. vide etiam Dian. p. 1. tr. 8. ref. 29. q. Mol. 2. tom. d. 364. §. in eodem Corollario, cui assentitur Sanch. l. 1. conf. c. 7. d. 21. alijque, quos sequitur citatque Diana p. 4. tr. 4. miscel. ref. 139. quibus adde Sperellum p. 2. d. 118. r. Delugo t. 2. de just. d. 25. sec. 8. nu. 140. s. ut videmus sup. §. 4. à nu. 32.*

Contractus (à godere.)

16. Non erit inutile per hanc occasionem, & illum similem contractum breviter excutere.

Antonius dat tibi aureos v. g. mille, tu illi prædium, vel domum æquivalentem, fruitur quisque datis, donec alter reddat acceptum; nam tunc & alter, quod accepit, reddere obligabitur.

tur. Ratio, cur hic contractus (qui ideo appellatur *agoderē*) quia alter re alterius gaudet, sine translatione dominij in accipientem, unde danti fundus periret, si periret.) Ratio, inquam, cur videatur injustus, est, quia pecunia est infructifera, prædium ex se fructiferum, ergo qui gaudet prædio, fruitur in super & fructibus, quibus non gaudet, qui solam habet pecuniam, quæ ex se sterilis est: si Antonius tibi daret fruendam domum locabilem, tu vero illi prædium æqualium fructuum, non esset dubium de Iustitia: fructus enim compensarentur cum fructibus: nunc vero, cum quod tu accipis sit fructiferum, quod vero tradis, fructus non afferat, clara videtur injustitia.

17. Nihilominus inde puto posse te excusari ab usura, quia fructus illos accipis, ratione lucri cessantis; nam illos aureos mille tu poteris negotijs exponere, atque adeo illis aliquid modo magnum, modo parvum lucrari: Potest igitur in ejus compensationem accipere fructus prædij, lucro illi incerto ad prudentis arbitrium æquales: nisi ex hoc capite justifies hunc contractum, prædicto modo explicatum, fur eris, vel usurarius: non enim video, qua alia ratione (quidquid alij dicant) defendi ab injustitia possis.

t. Azor. 3. p. li. 9. c. 20. lege etiam Bonac. d. 3. de contract. q. 2. p. 7. §. 1. n. 7. Fillic. t. 36. c. 5. nu. 90. u. Delug. t. 2. de just. d. 25. sec. 8. n. 136.

18. Dixi (prædicto modo explicatum) nam si Antonius à te illa pecunia prædium emat, cum pacto, ut retro vendere illud tibi teneatur, quando tu reddes pecuniam (quomodo ipsi ac-

ipienti prædium periret, si periret, non tibi) justus, sed alius à prædicto erit, de quo & de ejus conditionibus inferius dicam x pluribus.

§. VII.

De emptione anticipata.

VT certum præmitto, minoris rem emere te non posse *a*, ex eo capite, quod anticipato rem emis, nunc dans pretium, vel partem pretij, recepturus postea rem ipsam emptam. Ratio est, quia justum pretium rerum est illud, quo res valent tempore traditionis, ut supra *b* in simili dictum est. Est item hæc species tacitæ usuræ; si enim nunc das centum pro equo, tibi consignando hinc ad annum, quando valebit centum & decem, est perinde, ac si nunc dares centum, recepturus post annum centum & decem; quæ est clara usura.

a Mol. t. 2. d. 358. Less. l. 2. c. 22. d. 7. b supra, ubi de venditione frumenti ad pretium Mon.

Dixi (per se) nam si interveniat lucrum cessans, damnum emergens, periculum non habendi rem emptam, vel non habendi sinceram, vel quid simile, servatis, quæ in simili superius *c* diximus, poterit aliquid proportionatum ultra accipi.

c sup. num.

2. Dubium ergo est, quo modo, abstrahendo à lucro cessante, damno emergente, & dictis periculis, constituendum sit justum pretium in mercibus, quæ anticipato emuntur. Respondeo tribus modis. Primò, ut nunc determi-